

BILDER AV
BILDER AV
HALLÄNDSK

Bilder av halländsk arkeologi
– en bok tillägnad
Lennart Lundborg

ARKEOLOGI
– EN BOK
– TILLÄGNAD
LENNART
LUNDBORG

*U*tskrift

Utskrift utges av Stiftelsen Hallands länmuseer, Uppdragsverksamheten, Tollsgatan, 302 31 Halmstad
Länsstyrelsen i Hallands län har bidragit till tryckningen av detta nummer.

Manuskript till Utskrift mottas i form av maskinskrivna manus eller 3,5" disketter i Word Perfect eller Word for Windows.
Författarna ansvarar själva för artiklarnas innehåll.

Redaktör Erik Rosengren

Omslag designat av Staffan Hyll. Inlaga av Monica Bülow-Björk.

Tryckt hos Kopieringsbolaget, Halmstad, 1996.

© Copyright Stiftelsen Hallands länmuseer

ISSN 1102-7290

Innehållsförteckning

Redaktionellt	5

<i>Karin Bauman</i>	
Schaktningskontroller på kyrkogårdar - en utvärdering	7
<i>Anne Carlie</i>	
Arkeologi - en vetenskap med samhällsansvar!	11

<i>Bengt Nordqvist</i>	
Senpaleolitiska jägare och fångstmän längs norra och mellersta Hallands kustområden	15
<i>Robert Hernek</i>	
En mellaneneolitisk fångstplats vid Varberg	21
<i>Eva Ryberg</i>	
Dvärgahuset, Jättegraven och andra kistor. En liten exposé över några halländska hällkistor	27

<i>Tore Artelius</i>	
Den återfunna "Kungahögen" - två begravningar från bronsålderns IV-period i Nordvåra	31
<i>Lennart Carlie</i>	
Arkeologen Wilhelm Boye och undersökningarna i Hasslöv, 1868-69	39

<i>Lars Lundqvist</i>	
Skreaprojektet: om ett halländskt bebyggelserum under brons- och järnålder	49
<i>Bo Strömberg</i>	
Variationer av gravfält och gravfältsstudier	57
<i>Giesela Ängeby</i>	
Långhusen i Orrea. Ett frö till förståelsen av bebyggelsen vid Fjärås Bräcka under äldsta järnålder	73
<i>Gundela Lindman</i>	
Yngre järnåldersbebyggelse i halländsk kustbygd	81

<i>Per Wranning</i>	
Laholmstrakten under vikingatid och tidigmedeltid	87
<i>Jan-Erik Augustsson</i>	
Senmedeltida andaktsfigurer av keramik	97
<i>Björn Petersen</i>	
"Anläggning 8" - Visst var det Rådhuskällaren?	101
<i>Lena Bjugger & Erik Rosengren</i>	
Kyrkan i "Scuthmanslef"	103

<i>Ing-Marie Nilsson</i>	
Kurtinmurar och utanverk i södra Halmstad - ett bidrag till Halmstads fästningsverks historia	115
<i>Christina Rosén</i>	
Keramik hos borgare och bönder	121

Den återfunna "Kungahögen" - två begravningar från bronsålderns IV:e period i Nordvåra.

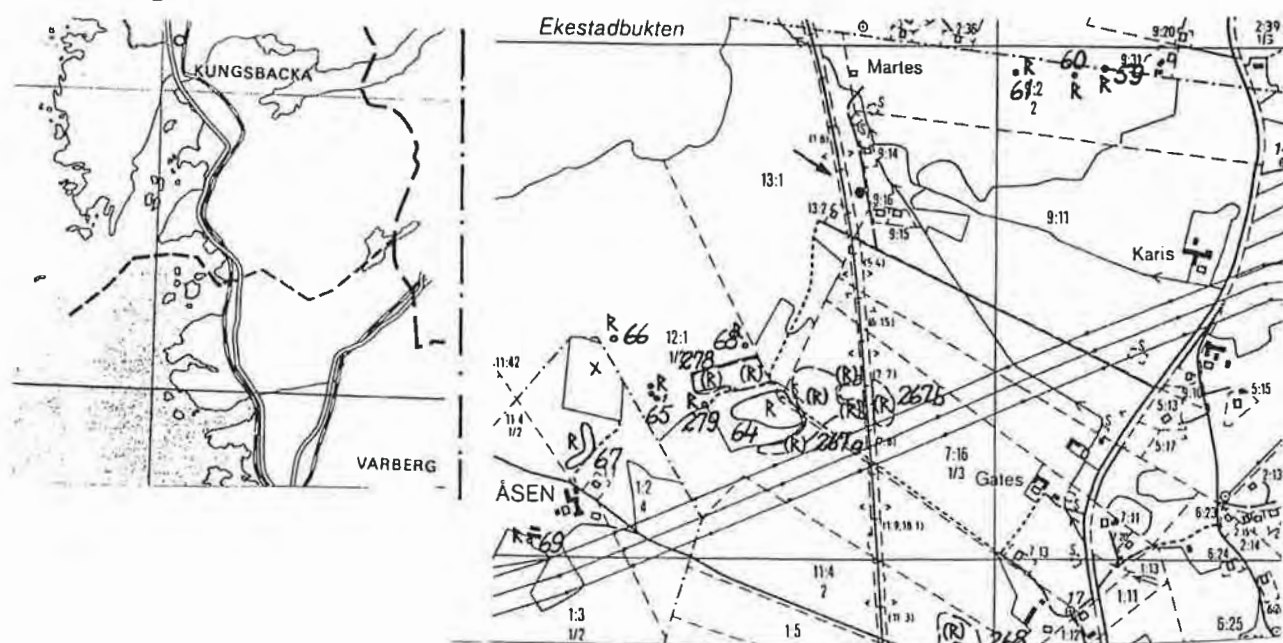
Tore Artelius

Återupptäckten

Vad kan te sig lämpligare än att i en artikelsamling som riktar sig till Lennart Lundborg redogöra för undersökningen av en gravhög innehållande en sammansatt begravning med välbevarade fynd från bronsålderns IV:e period. Mig veterligen är också detta en av de få halländska undersökningar av bronsåldersgravar som Lennart inte själv tagit del utav i fält sedan slutet av 1960-talet. Roligt är det också att redovisa de preliminära undersökningsresultaten av just en bronsåldershög, eftersom Lennart genom åren knappast dolt att just dessa bronsålderns monumentalgravar ligger honom varmt om hjärtat.

Gravhögen var i sig också märklig på flera vis, inte minst genom att den varit "bortglömd" under

mycket lång tid. Graven kom nu att återupptäckas i samband med fornminnesinventeringen som föregick projekteringen av den nya västkustbanan genom Nordvåra i Värö socken norr om Varbergs stad. När jag och min kollega Viktor Svedberg "spatserade" söderut genom det vårsköna kustlandskapet kom vi så småningom ned till det gamla fiskartorpet "Martes" vid Ekestadsbukten, strax norr om Nordvåra. Här vid "Martes" passerar järnvägen alldeles invid havet. Genom det typiska strandlandskapet som präglas av steniga marker med vädervridna tallar, strandängar, stora enbuskage, stengärdesgårdar och lösбетande kor löper från det gamla fiskartorpet en smal grusväg söderut. Längs vägen tog man sig förr i världen vidare ned till Nordvåra by, men idag är vägen snarare en igenväxande gång- och kreatursstig. Alldeles i vägkanten, några hundra meter söder om "Martes" (se fig 1) låg gravhögen. Den hade delvis skadats i den östra delen



Figur 1. Kartan visar fornlämningsmiljön kring "Kungahögen" i Nordvåra. Strax norr om högen ligger fiskartorpet "Martes" i strandskogen och den lilla grusvägen ledde i äldre tid rakt söderut ned mot fornlämningsmiljön kring "Åshögen". Åshögen är en känd gravfältsmiljö som beskrivits av både Richardson, Sjöborg och Bexell redan under 1700- och 1800-talet.

vid byggandet av grusvägen. Kring högen fanns också flera förhöjningar, och i högens sydvästra del stod också en rest sten. Marken var mycket blockrik, en del stenblock låg på ett sätt som gjorde att de påminde om en domarring, något som dock inte visade sig vara fallet. Det faktum att högen inte var upptagen i fornminnesregistret, detta trots den iögonfallande utformningen, den omgivande fornlämningsmiljön och det goda topografiska läget på en svag åsryggs krön, medförde att vi naturligt nog lät vidare utreda miljön. Det var ju trots allt möjligt att det inte var en gravhög. Vid utredningen gjordes dock snart fynd av brända människoben högt upp i högens sandiga byggnadsmaterial. Intervjuer med lokalbefolkningen gav oss också en hel del information. En äldre herre kom bl a ihåg att graven på 1920-talet kallats "Kungahögen". Han hade också själv som pojke varit med om att leta "efter guldkrukor och rubiner" i gravens ytskikt. I allmänhet hade "kullen" uppfattats som en "forngrav" för några generationer sedan, tillade den gamle mannen, åtminstone fram till 1930-talet. Det påpekades också att en jägmästare för länge sedan spårlöst försvunnit här nere vid "Kungahögen" för länge sedan, något som i kombination med den forntida gravhögen länge ansetts förhöja platsens "mystiska karaktär". Nu när högen är undersökt och borttagen har den också äntligen begåvats med ett fornlämningsnummer, detta var fornlämnings 323 i Värö socken, "Kungahögen i Nordvåra", en stor gravhög med märkligt utformade begravingar i bronsålderns IV:e period nere vid västerhavets strand.

Fortsätter man den gamla grusvägen genom strandskogen kommer man några hundra meter söder om gravhögen fram till Åsen eller "Åshögen" som det hette förr. Uppe på åsplatån finns ett flertal fornlämnningar, rester av en än idag omfattande gravfältsmiljö. Jacob Richardson lät 1752 i "Hallandia Antiqua" beskriva och avbilda gravfältet invid havet som en av de märkligaste i trakten. Prosten Bexell skrev knappt 70 år senare; "På Åshögen nordväst ifrån Nordvåra vid havet stå 30 bautastenar...Här ligger en mängd stensättningar och ibland dem en oval med polarstenar och 34 så kallade jättegravar...De forskningar jag här gjort övertyga mig därom, att stället vid en här i forntiden skedd landstigning varit en valplats" (Bexell 1818-1819, s 509).

1816 gör också fornforskaren N. H. Sjöborg en avbildning av gravfältet för "Samlingar för Nordens fornälskare" (Sjöborg 1822). Gravfältsmiljön vid "Åshögen" har sålunda varit känd länge, men detta har tyvärr inte inneburit att den bevarats väl. Idag är gravfältet uppdelat på ett flertal fornlämningsnummer, flera tidigare okända gravar har påträffats genom åren, och den centrala gravfältsmiljön uppe på åsplatån har skadats vid ett flertal tillfällen. 1934 gjordes exempelvis vid grustäkt ett fynd av ett mindre lerkärl innehållande brända ben. En väg löper också idag rakt genom en gravhög. Vid besiktning av denna idag halva hög hittades brända människoben i "profilen". I området finns också flera större gravhögar av bronsålderkaraktär (se fig 1 Nr 65). Vid inventeringen konstaterades också att längs med grusvägen som leder upp mot fornlämnings 323, dvs norr om gravfältsmiljön, finns inne i strandskogen flera ej tidigare registrerade låga stensättningar bevarade (se fig 1). Idag består det centrala gravfältet vid Åshögen av 10 resta stenar, 1 skeppsformig stensättning, 6 högar och 1 stensättning. Fornlämning 323, den nu undersökta högen, återfanns på krönet av åsryggen några hundra meter norr om den centrala gravmiljön. Gravhögen har utgjort den nordliga begränsningen av ett stort gravplatsområde som anlagts redan i central bronsålder. I denna mening kan gravhögen därför inte betraktas som en solitär anläggning.

Undersökningarna av det omedelbara närområdet kring "Kungahögen" fick också ett litet märkligt utfall. De förhöjningar som återfanns kring högen, tre stycken till antalet, bestod av i sen tid sammanförda sten- och jordmassor. I samband med att ett pumphus byggdes strax invid gravhögen för bara 30 år sedan (se fig 2), så schaktades stora delar av närområdet av. Pumphuset byggdes och en del schaktmaterial blev liggande kvar i mindre högar. Omkring 1970 skulle det byggas fritidshus alldeles invid högen. Därför avschaktades ytterligare jordmassor kring graven. Istället påfördes nu sand från ett helt annat område. Närmiljön kring gravhögen var alltså rejält omrörd och modifierad vid ett flertal tillfällen. Det som räddat gravhögen från förstörelse var säkerligen dess storlek och den äldre traditionen om att detta nog ändå var "Kungahögen".



Figur 2. "Kungahögen" i samband med att kärnröset framrensats. Röset var kraterformat i centrum, och i profilen avtecknade sig en central nedgrävningsgrop. En gravurna med brända ben hade placerats på en mindre höll ovanpå rösekanten (hällen syns vid måttbandet på bilden). I gravhögens högra begränsning syns en knappt meterhög rest sten som kilats fast i högen. Foto: Eva Svennung.



Kärnröset i gravhögen rakt ovanifrån efter framrensning. I mitten framträder tydligt en krater. Av den ställvis välbevarade kantkedjans utformning framgår också tydligt att konstruktionen inte varit rund utan snarare haft en sjukantig form där större stenar avgränsar varje hörn. I övre högra hörnet är den resta stenen. Den flata hällen som en gravurna placerats på syns strax nedanför profilen i bildens mitt. Foto: Hans Oreheim.

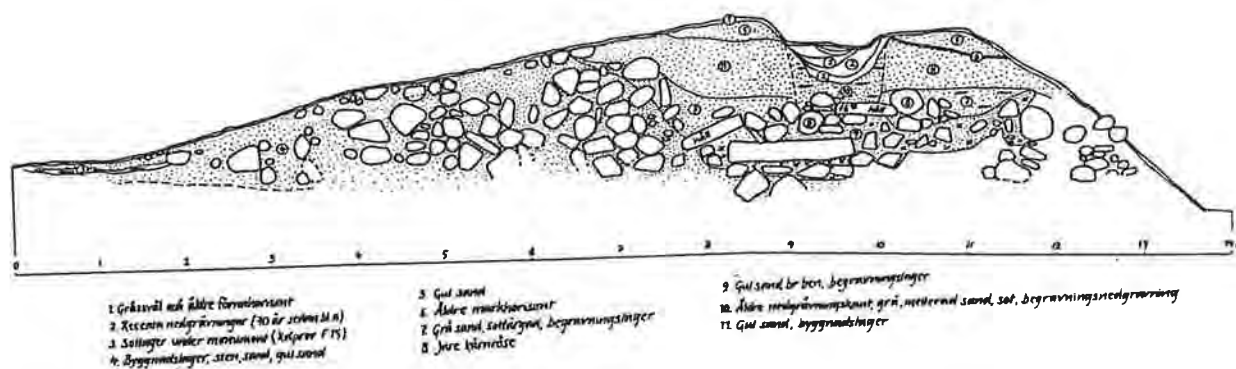
"Kungahögen"

Gravhögen var rund till ovalformad, med en största diameter på 13,9 m (N-S). Den östra delen hade skadats i samband med att den lilla grusvägen byggts i en ny sträckning någon gång under 1960-talet. Tidigare passerade vägen lika nära högen men på dess västra sida. Den äldre vägbanken avtecknade sig tydligt i direkt anslutning till gravens västsida. "Kungahögen" var numera kring 2,2 m hög och kraftigt bevuxen, bl a med 10 tallar, några björkar samt lövslly. Högens ytskikt bestod helt av mossinblandat gräs och ljung. I dess sydvästra del stod en på högkant upprest triangelformad sten med flata sidor som var knappt en meter hög. I centrum av gravhögen var också en mindre nedgrävning.



Figur 3. Uppe på kärnröset i norra delen av gravens centrala del hade en gravurna med brända ben placerats på en mindre flat håll. Urnan som var helt krossad har varit över-täckt med en mindre flat sten. Keramikkärlet har varit högst 20 cm högt med en tunnformad profil och helt plän botten, godset är brunt och tunt, och kärlet var rabbat. Bland de brända benen låg också en fragmentarisk pincett i järn. Gravens placering i högen, gravskicket, gravkärlets utformning och fyndet av järnpincetten innebär att en datering av begravningen till yngsta bronsålder - äldsta förromersk järn-ålder är mycket sannolik. Foto Hans Oreheim.

Gravhögens övre fyllnadsmaterial bestod av mycket fin naturlig sand från närområdet, och i sand-lagret avtecknade sig några äldre påbyggnadsfaser i form av tydliga äldre markytor. Uppenbarligen hade gravhögen både brukats som gravplats, och också genomskotts i andra syften, vid flera tillfällen. Vid nedgrävning i högen konstaterades snart att den var uppbyggd kring ett centralt kärnröse. Av profilen (fig 4) framgår den centrala nedgrävningen i högen. Direkt ovanpå kärnröset, som bestod av större rundade stenar, hade en gravurna innehållande rensade brända ben och bl a också en pincett i järn placerats på en mindre flat håll i högens centrum (fig 3). Urnegravnen hade knappast störts i samband med nedgrävningar i högens centrum. Att högens centralparti flera gånger omgrävts medförde bl a att brända ben och träkol återfanns spritt i de sandiga fyllnadsmassorna. Det var brända ben som omrörts i samband med dessa sekundära aktiviteter som påträffats vid den arkeologiska utredningen. En träkolsanalys i nära anslutning till urnegraven gav ett resultat som visar att gravhögen sannolikt genomskotts också under sen vikingatid-tidig medeltid (880 Bp, 990-1230 AD, 2 sigma Lab nr Ua-7342). I samband med att kärnröset partiellt avlägsnades påträffades ett tunt kollager som i stort återfanns utbredd under hela gravhögen. Lika tydligt var att kollagrets utbredning följde kärnrösets utbredning och sammanhanget ger vid handen att kollagret inte bara kan anses föregå anläggandet av kärnröset, utan att högen sannolikt anlagts kort efter att ytan bränts av någon anledning. Brännandet av ytan bör därför ses i



Figur 4. Profil genom "Kungahögen". I centrum framträder tydligt den sekundära nedgrävningen som rör om anläggningen avsevärt. Materialet var omgrävt ned till de ursprungligen tre plana hållar som lagts ut som ett rektangulärt fundament för en brandbegravning. I botten av högen framträder den ensamliggande större och rombiskt formade hållen som sannolikt utgör fundamentet för en äldsta begravning i högen. Teckning Anders Andersson.

sammanhang med byggandet av högen. Det fanns däremot inga brända ben i sotlagret, det kan alltså uteslutas att lagret i sig utgjorde rester av en äldsta gravläggning eller en bålplats. I de fåtaliga fall som bållager påträffats i halländska gravar från period III-V (Bl a "Kungshögen" och Lugnarohögen i Hasslöv) har dessa innehållit en stor mängd små brända ben (jfr Lundborg 1972, Lundborg 1974, Arbman 1954, Boye 1869). En ^{14}C -analys av träkol från lagret visar att detta kan dateras till perioden 1291-952 BC, dvs till period III-IV i bronsålder (2905 90, Lab nr Ua-7344).

Nedgrävningen i högens centrum hade vid åtminstone ett tillfälle gjorts så omfattande att delar av kärnröset blottlagts. Sekundärnedgrävningen nådde ända ned till en av de flata hållar som utgjorde delar av själva gravgömmans konstruktion, vilket innebär att även monumentets centralgravar stöts. När kärnröset framrensats kunde konstateras att röset byggts kring ett större och ett mindre markfast stenblock. I cen-

trum av kärnröset hade tre flata hållar placerats invid varandra på ett sådant sätt att de ursprungligen utgjort en rektangulär, 2,5 m lång och ca 1 m bred, konstruktion. Vid den sekundära nedgrävningen i centrum hade den mellersta av dessa tre hållar sannolikt sönderbrutits. Ovanpå hållarna fanns en stor mängd brända ben. Det träkol som påträffades i den sekundära nedgrävningens botten, dvs direkt ovanpå den sönderbrutna av de tre hållarna kan sannolikt knytas till tidpunkten för den sekundära nedgrävningen. Detta antagande kan göras eftersom träkol inte återfanns i anslutning till de äldre begravningslagren som hade en vidare utbredning än den sekundära nedgrävningen. Frågan kvarstår dock om den sekundära nedgrävningen görs i syfte att anlägga ytterligare en begravning i högens centrum. Denna begravning har i så fall inte efterlämnat några föremålsfynd. Nedgrävningen har enligt analysen av träkol gjorts under romersk järnålder (Lab nr Ua-7345). Möjligen kan den ännu inte slutförda osteologiska analysen klargöra förhållandet.

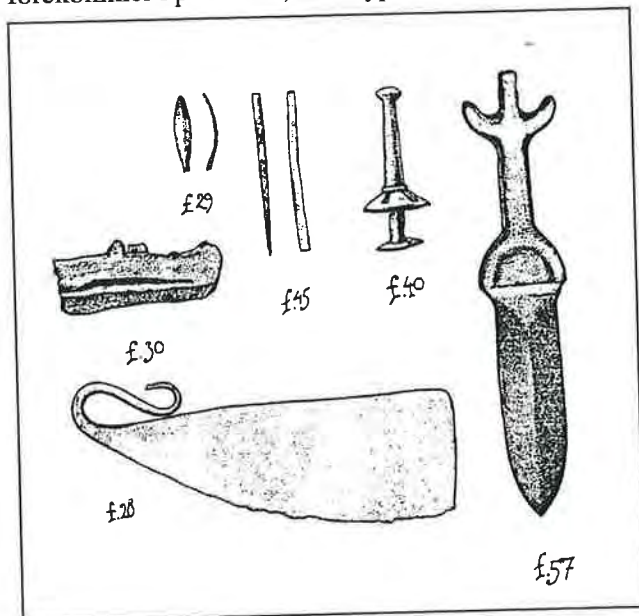


Figur 5. Centrum av graven sedan större delen av kärnröset avlägsnats. Till vänster syns en del av det större stenblock som graven byggts kring. Ett rektangulärt fundament av tre invid varandra placerade hållar utgjorde en del i den centrala gravkonstruktionen. Brända ben i riklig mängd återfanns spridda på hållarna. Den mellersta av de tre hållarna har skadats i samband med den sekundära nedgrävningen i högens mitt. Bilden är tagen från väster. Alldeles invid den närmaste hållens vänstra hörn påträffades rakkniven bland brända ben. Foton Hans Oreheim.

Välbevarade gravinventarier

I anslutning till de tre hällarna påträffades en rakkniv, större delen av en syl (F45), del av en ryggtappsskära (F29) och nålfragment (F29) (se fig 6). Rakkniven, den fragmenterade skäran och nålfragmenten (F28) påträffades omedelbart invid den västligaste av de tre hällarna bland en stor mängd brända ben. Den välbevarade rakkniven har ett tillbakaböjt, stiliserat fågelhuvudsliknande handtag och kniven är av en typ som framförallt påträffats i begravningar från period IV. Knivtypen är ofta ornamenterad och bladsidorna har ofta inristningar. Så var dock ej fallet med detta exemplar.

Föremålen, förutom svärdet och dubbelknappen, påträffades invid varandra vid den västra hällen och de utgör tillsammans en närmast typisk föremålsuppsättning i begravningar från period IV-V (jfr Lundborg 1972, Baudou 1960). Omedelbart under den östra av de tre flata hällarna återfanns också en ytterst välbevarad, och nästan inte alls korroderad dubbelknapp (F40). Dubbelknappen av brons med skivformat huvud och utdraget spröt är av en typ som i allmänhet förekommer i period IV, men typen har också belagts

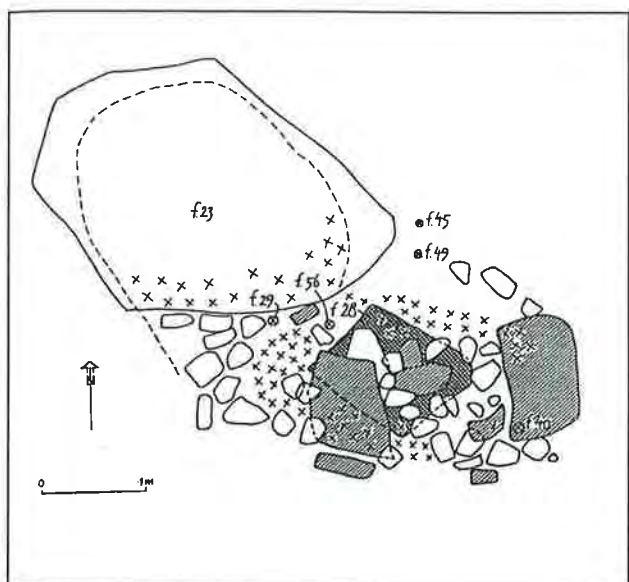


Figur 6. Miniatursvärd med korsformad fäste-knapp, rakkniv med tillbakaböjt och stiliserat fågelhuvudsliknande handtag, dubbelknapp, pryl och fragment av ryggtappsskära. Sammantaget utgör fynden en föremålsuppsättning som ofta förekommer kombinerade i gravfynd. Föremålen anger i detta fall att begravningen på de tre stenhällarna i "Kungahögen" genomförts under period IV. Teckningar av Anders Andersson.

i fyndkombinationer som understryker att den brukats i period III (Baudou 1960). Ett sådant halländskt exempel finns bl a från Brogård i Snöstorps socken (Oldeberg 1974, Nr 1639). Det sista föremålsfyndet i brons utgjordes av ett miniatursvärd (F57). Svärdet är 11 cm långt och också det ytterst välbevarat. Det är av en typ som benämnes miniatursvärd med korsformad fäste-knapp. Svärdet är enkelt i sin utformning, det saknar helt dekor, men av utformningen av övergången mellan blad och grepp syns det ha förekommit någon typ av utsmyckning eller inläggning i svärdet. I Halland har mig veterligen inte påträffats vare sig fullskaliga eller i miniatur utformade svärd med korsformad fäste-knapp. Ett fynd av miniatursvärd med korsformad fäste-knapp, också i detta fall i kombination med en rakkniv, gjordes vid undersökning av ett röse vid Syrhåla på Hisingen i Göteborg 1968 (Olsson 1969). En likartad kombination har också påträffats i ett gravfynd i Bolums socken i Västergötland (Sahlström 1939). Från Gotland finns ett fynd av ett närmast identiskt svärd (Hansson 1927, pl 12) och från Tossene i Bohuslän finns också ett exemplar (Baudou 1960, s 158). Sammantaget har ett 80-tal exemplar påträffats i sydsandinavien, varav det stora flertalet på Själland och norra Jylland. Svärds-typen anses vara en karaktäristisk form under - och dateras också till - bronsålderns IV:e period (Baudou 1960, s 11). I Halland har, mig veterligen, endast ett fåtal miniatursvärd tidigare påträffats. Dels upphittades redan för snart 150 år sedan ett svärd med njurformad knapp i det stora röset vid Flädje i Alfshög socken (Raä 36, Artelius 1994) och dels finns det kända fyndet av ett miniatursvärd i den centrala urnegraven i Lugnaroskeppet (Lundborg 1974).

Primärgraven - "Kungen i Nordvåra" ?

Efter att de tre hällarna avlägsnats kunde kontateras att dessa i sin tur placerats ovanpå en ensamliggande större häll. Under de tre hällarna fanns ytterligare stenpackning och ibland dessa knytnävsstora stenar påträffades också ytterligare brända ben. Efter att dessa borttagits framträdde en större, rombiskt formad häll i botten av högen. Hällen var 1,7 x 1,3 m stor (Ö-V) och ena sidan var tillslagen, sannolikt i syfte att ge den



Figur 7. Plan över gravhögens centralparti. Kärnröset och högen hade uppbyggts kring ett större markfast stenblock (överst på plan). Över hela centralområdet fanns en stor mängd brända ben. En brandbegravning har utförts under period IV på tre intill varandra placerade flata hällar som bildat ett rektangulärt format fundament för begravningen. Den mellersta av dessa hade sönderslagits i samband med plundring eller ytterligare sekundära gravläggningar. Under dessa tre hällar återfanns en större rombiskt formad stenhäll. Denna har placerats centralt i anläggningen och utgör med stor sannolikhet fundament för den äldsta begravningen i monumentet. Teckning Anders Andersson.

denna specifika rombiska form. Ovanpå hällen påträffades en riklig mängd brända ben, men brända ben påträffades också under hällen och på sidorna av den samma. Möjligen skulle det kunna vara så att det utförts en begravning under den rombiska hällen och att ytterligare en brandbegravning anlagts ovanpå hällen. Men sannolikt har de små mängder brända ben som påträffades under hällen silats ned i samband med gravsättningen. Helt klart är att den avlidna inte bränts på platsen, inga mängder av träkol påträffades. Notabelt är dock att det sotlager som påträffades under stora delar av gravhögen även återfanns rester av i anslutning till den rombiska hällen. Bland de brända benen på hällen fanns också en hel del keramik, däremot gjordes inga ytterligare fynd av bronsföremål eller andra artefakter. Keramiken är fragmenterad men klart är att det varit ett mindre och rabbat kärl i ljust gods.

Den primära begravningen som utförts på den stora hällen bör ha utförts efter det att området bräntes i samband med uppförandet av gravmonumentet. Enligt träkolsanalysen kan detta tidigast ha skett under början av period III. Begravningen på den rombiska



Figur 8. Bilden visar den rombiskt formade hällen i gravhögens botten. Av fotot framgår hur hällen noggrant pallats upp för att ligga helt horisontellt. Foto Eva Svennung.

hällen måste också ha utförts före gravsättningen av en individ på de tre hällarna. I anslutning till denna begravning påträffades en riklig utrustning av bronsföremål som kan anses vara typiska för en "rik" mans begravning under period IV. Fynden, gravens konstruktion och de stratigrafiska förhållandena mellan de centralt placerade begravningarna ger oss alltså goda möjligheter för att tidsfästa även primärgraven. Förekomsten av keramik i direkt anslutning till de brända benen i den äldsta graven talar också för att denna snarare utförts i period IV än under period III (jfr Lundborg 1972). Även under den större hällen påträffades brända ben. Dessa har dock inte tolkats som utgörande rester av ytterligare en begravning.

Nämnas kan också att ett ytterst svårtolkat fynd gjordes under gravhögen. I den sydöstra delen påträffades över en kvadratmeterstor yta, vad som antagits vara rester av någon form av klädesplagg. Det skinnliknande materialet hade alldeles tydligt skurna kanter. Efter att "textilien" inlämnats för vidare analys har det konstaterats att det inte rör sig om ett plagg i skinn, men väl om ett framställt föremål i ett annat material. Vad detta föremål egentligen är för något får en vidare analys utvisa. På samma vis kommer analysen av pollenprover och benmaterialet att ge oss än mer information om omständigheterna kring denne sent omsider återfunne "kungs" begravning.

REFERENSER

- Arbman, H. 1954. Hallands forntid. Hallands Historia I. Halmstad.
- Artelius, T. 1994. Gjutformar, gropar och gravar. För- och slutundersökning av forn lämning 60, bronsålderslämningar i Flädje by, Flädje 1:2 i Alfshögs socken, Falkenbergs kommun, Halland.

Riksantikvarieämbetet Arkeologiska resultat UV Väst 1994:23. Raä Byrån för arkeologiska undersökningar. Kungsbacka.

Baudou, E. 1960. Die regionale und chronologische Einteilung der jüngeren Bronzezeit im Nordischen Kreis. Studies in North-European Archaeology. No 1. Stockholm.

Bexell, SP. 1817-1819 Hallands Historia och Beskrivning 1-3. Göteborg

Boye, W. 1869. Ättehögar i södra Halland. Hallands Fornminnesförenings Årsskrift.

Hansson, H. 1927. Gotlands Bronsålder. KVHAA handlingar del 37:1. Stockholm.

Lundborg, L. 1972. Undersökningar av bronsåldershögar och bronsåldersgravar i södra Halland. Höks, Tönnersjö och Halmstads härader under åren 1854-1970. Hallands Museum 2. Halmstad.

Lundborg, L. 1974. Lugnarohögen. Svenska Fornminnesplatser. KVHAA. Stockholm.

Montelius, O. 1869. Halländska fornsaker från Hednatiden. Hallands Fornminnesförenings Årsskrift.

Montelius, O. 1917. Minnen från vår forntid. Del II. Bronsåldern. Stockholm.

Oldeberg, A. 1974. Die ältere Metallzeit in Schweden I. KVHAA. Stockholm.

Olsson, H. 1969. Forn lämning Nr 15:29 inom Göteborgs stad. FYND rapporter. Rapporter över Göteborgs Arkeologiska Musei undersökningar 1968. Göteborg.

Sahlström, K.E. 1939. Valle Härads Fornminnen. Skövdeortens Hembygds- och Fornminnesförenings skriftserie Nr. 4. Skövde.

Sjöborg, NH (1822) 1978 Samling för Nordens fornälskare Stockholm (nytryck)
